

Sygn. akt III PZP 5/16

POSTANOWIENIE

składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego

Dnia 16 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Józef Iwulski (przewodniczący)
SSN Katarzyna Gonera
SSN Piotr Prusinowski
SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca,
uzasadnienie)
SSN Monika Koba
SSN Krzysztof Strzelczyk
SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

Protokolant Agnieszka Zwolińska

z udziałem Prokuratora Prokuratury Krajowej

w sprawie z powództwa M. T.
przeciwko Sądowi Okręgowemu w O.
o ustalenie i zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 16 listopada 2016 r.,
zagadnienia prawnego przekazanego do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi
Sądu Najwyższego postanowieniem z dnia 6 lipca 2016 r., sygn. akt II PZ 14/16,

Czy oddanie pisma procesowego w polskiej placówce operatora
pocztowego innego niż operator wyznaczony, o którym stanowi art.
165 § 2 k.p.c., jest równoznaczne z wniesieniem tego pisma do Sądu
w rozumieniu tego przepisu?

- 1. przejmuje sprawę do rozpoznania,**
- 2. uchyla zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego**
w E. z dnia 5 sierpnia 2015 r. sygn. akt IV Pa .../15.

UZASADNIENIE

W świetle okoliczności sprawy, w związku z którą powstało wskazane w sentencji postanowienia zagadnienie prawne, w dniu 27 stycznia 2015 r. zapadł wyrok Sądu Rejonowego w O. w sprawie z powództwa M. T. przeciwko Sądowi Okręgowemu w O. o ustalenie i zapłatę. W dniu 9 lutego 2015 r. odpis tego wyroku wraz z uzasadnieniem doręczono stronie pozwanej. W dniu 23 lutego 2015 r. strona pozwana nadała w placówce Polskiej Grupy Poczтовой S.A. (dalej jako PGP) apelację od tego wyroku. Apelacja wpłynęła do Sądu Rejonowego w dniu 25 lutego 2015 r. i nadano jej bieg. Postanowieniem z dnia 31 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w E. odrzucił apelację jako wniesioną po terminie przewidzianym w art. 369 § 1 k.p.c.

W dniu 13 kwietnia 2015 r. strona pozwana złożyła w Sądzie pierwszej instancji wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia apelacji i jednocześnie dokonała spóźnionej czynności procesowej. W uzasadnieniu wniosku podniesiono, że strona pozwana nie ponosi winy w uchybieniu terminu, gdyż usługi pocztowe na rzecz wszystkich jednostek organizacyjnych sądownictwa powszechnego świadczy PGP. Z tego względu sądy powszechne nie mogą zawierać umów z innymi operatorami pocztowymi, w tym z operatorem wyznaczonym (Pocztą Polską S.A.). Postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2015 r. Sąd Rejonowy przywrócił stronie pozwanej termin do wniesienia apelacji.

Postanowieniem z dnia 5 sierpnia 2015 r. Sąd Okręgowy ponownie odrzucił apelację, uznając, że brak jest przesłanek uzasadniających przywrócenie uchybionego terminu. W ocenie tego Sądu, okoliczność, że usługi pocztowe na rzecz jednostek organizacyjnych sądownictwa powszechnego wykonuje PGP, nie pozbawia strony możliwości skorzystania z usługi innego operatora pocztowego, w tym operatora wyznaczonego. Sąd drugiej instancji stwierdził, że wprawdzie doręczając wyrok wraz z uzasadnieniem Sąd Rejonowy zastosował błędne pouczenie powołując się na przepisy Kodeksu postępowania karnego oraz nie powiadomił strony o tym, że operatorem wyznaczonym jest Poczta Polska S.A., jednak nie wyłącza to winy strony pozwanej w niezachowaniu przez nią terminu do wniesienia apelacji.

Na postanowienie Sądu Okręgowego strona pozwana wniosła zażalenie do Sądu Najwyższego, zarzucając naruszenie art. 373 w związku z art. 168 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że uchybienie terminowi do wniesienia apelacji nastąpiło ze względu na niedochowanie należytej staranności. Skarżący zauważył, że w procesie karnym, odmiennie niż w procesie cywilnym, nadanie przesyłki w ostatnim dniu terminu u każdego operatora pocztowego działającego w Unii Europejskiej (nie tylko na terenie kraju) jest spełnieniem warunku jego zachowania. Podniósł, że wadliwe pouczenie przez Sąd pierwszej instancji o sposobie wniesienia apelacji mogło wprowadzić skarżącego w błąd odnośnie do sposobu zaskarżenia niekorzystnego wyroku.

Rozpoznając zażalenie, Sąd Najwyższy w składzie zwykłym powziął istotne wątpliwości na tle wykładni art. 165 § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2013 r. co do skutków prawnych oddania pisma procesowego w polskiej placówce operatora pocztowego innego niż operator wyznaczony. Postanowieniem z dnia 6 lipca 2016 r. Sąd ten przedstawił składowi powiększonemu Sądowi Najwyższego do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne: „czy oddanie pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej operatora pocztowego innego niż operator wyznaczony, o którym stanowi art. 168 § 2 k.p.c., jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu w rozumieniu tego przepisu”.

W uzasadnieniu postanowienia zaznaczono, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtowały się dwa przeciwstawne względem siebie stanowiska dotyczące rozstrzygnięcia tej kwestii. W pierwszym z nich przyjmuje się, że oddanie pisma procesowego w placówce operatora pocztowego innego niż wyznaczony, w sytuacji gdy wpłynie ono do właściwego sądu już po upływie ustawowego terminu, oznacza niezachowanie tego terminu przez stronę. Zgodnie z drugim stanowiskiem, oddanie pisma w polskiej placówce pocztowej operatora innego niż wyznaczony, jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu. Sąd Najwyższy w składzie zwykłym opowiedział się za drugim z zaprezentowanych stanowisk, stwierdzając, że przyjęte w art. 165 § 2 k.p.c. uregulowanie może u stron niekorzystających z pomocy profesjonalnego pełnomocnika wywoływać uzasadnione wątpliwości co do podmiotu, który pełni w danym momencie obowiązki operatora wyznaczonego. Poszukiwanie w takiej sytuacji alternatywnego rozwiązania w instytucji

przywrócenia terminu w konkretnych okolicznościach prowadzi do istotnego wydłużenia czasu trwania postępowań i wzrostu ich kosztów. Niezrozumiałe jest przy tym przyjmowanie przez ustawodawcę odmiennych rozwiązań na gruncie Kodeksu postępowania karnego i Kodeksu postępowania cywilnego. Za drugim z wymienionych poglądów przemawia również wykładnia prounijna. Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy - Prawo pocztowe (druk sejmowy nr 801) ma ona wdrażać do polskiego porządku prawnego dyrektywę 2008/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 lutego 2008 r. zmieniającą dyrektywę 97/67/WE w odniesieniu do pełnego urzeczywistniania rynku wewnętrznego usług pocztowych Wspólnoty (Dz.U.UE L 2008 Nr 52, poz. 3 ze zm.). Przepis art. 7 ust. 1 dyrektywy 97/67/WE w brzmieniu nadanym dyrektywą nr 2008/6/WE, który stanowi, że państwa członkowskie nie udzielają ani nie utrzymują w mocy wyłącznych lub szczególnych praw w zakresie ustanawiania i świadczenia usług pocztowych, przemawia za wykluczeniem możliwości przyjmowania różnych skutków w zakresie dochowania terminu czynności oddania pisma procesowego w placówce operatora wyznaczonego i w placówce innego operatora pocztowego.

Prokurator Generalny, zajmując stanowisko w sprawie powyższego zagadnienia prawnego, wyraził pogląd, że oddanie pisma procesowego w polskiej placówce operatora pocztowego innego niż operator wyznaczony, o którym stanowi art. 165 § 2 k.p.c., nie jest równoznaczne z wniesieniem tego pisma do sądu w rozumieniu tego przepisu.

Sąd Najwyższy w powiększonym składzie postanowieniem z dnia 16 listopada 2016 r. - działając na podstawie art. 398¹⁷ § 3 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. - przejął sprawę do rozpoznania, uznając, że istotnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego ujawniły się poważne rozbieżności na tle wykładni art. 165 § 2 k.p.c., jednak ich rozstrzygnięcie nie jest niezbędne dla rozpoznania zażalenia na postanowienie Sądu drugiej instancji odrzucające apelację strony ze względu na brak okoliczności uzasadniających przywrócenie terminu do jej wniesienia.

Sąd Najwyższy w składzie powiększonym zważył, co następuje:

Stosownie do art. 165 § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 17 sierpnia 2013 r., oddanie pisma procesowego w polskiej placówce operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe lub w placówce pocztowej operatora świadczącego usługi powszechne w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu. Definicję legalną operatora wyznaczonego zawiera art. 3 pkt 13 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe (Dz.U. z 2012 r., poz. 1529 ze zm.), uznając za takiego operatora pocztowego zobowiązanego do świadczenia usług powszechnych. Prawo pocztowe wyraźnie wskazuje w art. 178 ust. 1, że w okresie 3 lat od dnia wejścia ustawy w życie (tj. od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2015 r.) obowiązki operatora wyznaczonego pełni Poczta Polska S.A. Na kolejny dziesięcioletni okres operator wyznaczony wyłaniany jest spośród operatorów pocztowych przez Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej w procedurze konkursowej uregulowanej przepisami zawartymi w rozdziale 6 ustawy - Prawo pocztowe. Stosownie do art. 80 pkt 1 tej ustawy, informacja o zmianie operatora wyznaczonego podlega podaniu do publicznej wiadomości na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej (BIP).

Inaczej ustawodawca uregulował tryb doręczania korespondencji sądowej stronom (uczestnikom) postępowania cywilnego. W myśl art. 131 § 1 k.p.c., sąd dokonuje stronom doręczeń przez operatora pocztowego w rozumieniu ustawy Prawo pocztowe. Przepis ten, w przeciwieństwie do art. 165 § 2 k.p.c., posługuje się określeniem „operator pocztowy”, a nie „operator wyznaczony”. Oznacza to, że sąd może skutecznie doręczać stronom korespondencję procesową za pośrednictwem jakiegokolwiek operatora pocztowego (w praktyce z ograniczeniami wynikającymi z umów ramowych o świadczenie usług pocztowych dla jednostek organizacyjnych wymiaru sprawiedliwości), natomiast strona - jeżeli chce mieć pewność wywołania określonych następstw w sferze procesowej - powinna skorzystać z usługi operatora pocztowego posiadającego status operatora wyznaczonego.

Tożsame uregulowania zawierają odpowiednio - art. 83 § 3 oraz art. 65 § 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 270 ze zm.). Natomiast od

dnia 9 listopada 2013 r. w sposób odmienny niż przewidziany w art. 165 § 2 k.p.c. została uregulowana kwestia składania pism w postępowaniu karnym. Stosownie do art. 124 k.p.k., termin jest zachowany, jeżeli przed jego upływem pismo zostało nadane w placówce podmiotu zajmującego się doręczaniem korespondencji na terenie Unii Europejskiej. Reguła ta ma odpowiednie przełożenie na inne rodzaje postępowań o charakterze „penalnym”.

W zaprezentowanym stanie prawnym stosowanie art. 165 § 2 k.p.c. wywołało rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a różnice w wykładni tego przepisu znajdują odzwierciedlenie w odmiennych kierunkach orzeczniczych.

Zgodnie z pierwszym stanowiskiem, oddanie pisma procesowego w placówce operatora pocztowego innego niż wyznaczony, w sytuacji gdy wpłynie ono do właściwego sądu już po upływie ustawowego terminu, oznacza niezachowanie tego terminu przez stronę (por. postanowienia z dnia 3 czerwca 2015 r., V CZ 33/15, LEX nr 1764824; z dnia 14 lipca 2015 r., II UZ 10/15, LEX nr 1762485; z dnia 25 sierpnia 2015 r., II UZ 16/15, LEX nr 1797089; z dnia 14 kwietnia 2016 r., IV CZ 15/16, niepublikowane; z dnia 20 kwietnia 2016 r., II UZ 75/16, niepublikowane; z dnia 17 maja 2016 r., II PZ 2/16, niepublikowane). W szczególności w postanowieniu z dnia 14 lipca 2015 r., II UZ 10/15 Sąd Najwyższy wyraził zapatrywanie, że regulacja wynikająca z art. 165 § 2 k.p.c. nie może być wykładana w sposób rozszerzający, skoro ustanawia wyjątek od zasady dokonywania czynności procesowych bezpośrednio w sądzie, który jest właściwy do rozpoznania danej sprawy, a funkcją tego przepisu - zrównującego w skutkach oddanie pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego z jego wniesieniem do właściwego sądu - jest ułatwienie stronom składania pism procesowych do sądu. Tylko potwierdzenie nadania przesyłki pocztowej wydane przez operatora wyznaczonego posiada moc dokumentu urzędowego stwierdzającego datę nadania pisma procesowego do sądu, co ułatwia sądowi orzekającemu w danej sprawie przeprowadzenie kontroli w zakresie terminowości dokonania czynności procesowej przez stronę. Takie uregulowanie nie „tamuje obywatelowi prawa do sądu”. Z zawartej w art. 2 Konstytucji RP zasady demokratycznego państwa prawnego i przewidzianego w art. 45 ust. 1 ustawy zasadniczej prawa do sądu, wynika gwarancja zapewnienia każdemu

uprawnionemu możliwości przeprowadzenia kontroli orzeczenia przez przeniesienie sprawy do wyższej instancji lub poddania go nadzwyczajnej kontroli. W myśl art. 176 ust. 2 Konstytucji RP, ustrój i właściwość sądów oraz postępowanie przed sądami określają ustawy. Oznacza to, że ustawodawca może w drodze ustawy określić zasady dotyczące przebiegu postępowania sądowego, które z natury rzeczy wiąże się z określonymi obowiązkami, rygorami i ograniczeniami dla stron uczestniczących w takim postępowaniu. Dotyczy to także terminów i sposobów wnoszenia pism procesowych do sądów. Ochronie praw konstytucyjnych na gruncie ustawy procesowej służy natomiast instytucja przywrócenia terminu do skutecznego dokonania przez stronę spóźnionej czynności procesowej, gdy strona nie ponosi winy za to, że czynności tej nie dokonała w terminie (art. 168 i nast. k.p.c.). Z kolei w postanowieniu z dnia 3 czerwca 2015 r., V CZ 33/15 Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że treść art. 165 § 2 k.p.c. w żaden sposób nie ogranicza stron w korzystaniu z usług różnych operatorów pocztowych. Wiaże natomiast określony skutek prawny tylko z sytuacją, w której strona korzysta z usług operatora wyznaczonego. O tym, kto jest takim operatorem, nie decyduje Kodeks postępowania cywilnego, lecz Prawo pocztowe. Przepis art. 165 § 2 k.p.c. nie narusza konstytucyjnej zasady wolności prowadzenia działalności gospodarczej (w zakresie świadczenia usług pocztowych), gdyż to do strony należy wybór, czy skorzysta z usług operatora wyznaczonego (Poczty Polskiej S.A.) ze skutkiem, o którym mowa w art. 165 § 2 k.p.c., czy też z usług innego operatora pocztowego, ale bez tego skutku.

W ten nurt interpretacyjny wpisuje się uchwała składu siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 19 października 2015 r., I OPS 1/15 (ONSAiWSA 2016 nr 2, poz. 15), rozstrzygająca na rzecz ścisłej wykładni językowej rozbieżności na tle stosowania art. 83 § 3 ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, którego treść jest tożsama z brzmieniem art. 165 § 2 k.p.c. W uchwale tej stwierdzono, że oddanie przed upływem przewidzianego prawem terminu pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej innego operatora niż operator wyznaczony w rozumieniu art. 83 § 3 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi w związku z art. 178 ust. 1 Prawa pocztowego nie skutkuje zachowaniem terminu w sytuacji, gdy pismo

dostarczono sądowi po jego upływie. W uzasadnieniu uchwały podniesiono, że uzależnienie zachowania terminu wniesienia pisma do sądu od oddania tego pisma w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu Prawa pocztowego zapewnia jednakowe wymagania formalne dla wszystkich uczestników procesu. Gwarantuje przy tym pewność prawa i jego przewidywalność, skoro potwierdzenie nadania przesyłki rejestrowanej lub przekazu pocztowego wydane przez placówkę pocztową operatora wyznaczonego ma moc dokumentu urzędowego (art. 17 Prawa pocztowego). Rozwiązanie to spełnia zarazem wymogi określoności, jednostka może przewidzieć skutki swego działania (zaniechania) oraz konsekwencje w postaci oznaczonego działania sądu w razie bezskutecznego upływu terminu. Przepis art. 83 § 3 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi jest jasny, językowo zrozumiały, a wykładnia gramatyczna prowadzi do wniosku, że nie można tu mówić o naruszeniu prawa do sądu (art. 45 § 1 Konstytucji RP). Ochronie praw strony służy instytucja przywrócenia terminu, strona może z niej skorzystać, jeżeli nie dokonała w terminie czynności w postępowaniu sądowym bez swojej winy. Powoływanie się na wykładnię prokonstytucyjną i celowościową nie może prowadzić do zmiany jednoznacznej treści normy prawnej zawartej w rozważanym przepisie.

Odmiennej wykładnię, zgodnie z którą oddanie pisma w polskiej placówce pocztowej operatora innego niż wyznaczony, jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu, zaprezentował Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 23 października 2015 r., V CZ 40/15 (LEX nr 2110563) oraz z dnia 17 marca 2016 r., V CZ 7/16 (niepublikowanym). W szczególności w pierwszym z powołanych postanowień Sąd Najwyższy stwierdził, że prawidłowe odczytanie normy prawnej zawartej w art. 165 § 2 k.p.c. wymaga odwołania się, między innymi, do tych regulacji prawa wspólnotowego, które wyznaczają ogólne zasady funkcjonowania rynku usług pocztowych (dyrektywa nr 2008/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 lutego 2008 r. zmieniająca dyrektywę 97/67/WE w odniesieniu do pełnego urzeczywistnienia rynku wewnętrznego usług pocztowych Wspólnoty - tzw. trzecia dyrektywa pocztowa). Z tych regulacji wynika generalny nakaz równego traktowania przez poszczególne państwa członkowskie Unii Europejskiej wszystkich operatorów pocztowych świadczących usługi na terytorium któregośkolwiek z tych państw

(zakaz uprzywilejowywania jakichkolwiek operatorów). W ocenie Sądu Najwyższego, za przyjęciem tezy, według której dla wywołania skutków prawnych, o których mowa w art. 165 § 2 k.p.c., nie ma znaczenia okoliczność czy operator pocztowy, u którego złożono pismo procesowe, jest operatorem wyznaczonym, czy też nie posiada takiego statusu, świadczy ponadto fakt, że od dnia 9 listopada 2013 r. takie rozróżnienie już nie funkcjonuje na gruncie przepisów Kodeksu postępowania karnego (do tego czasu art. 124 k.p.k. zawierał w omawianej kwestii takie samo unormowanie jak art. 165 § 2 k.p.c. i art. 83 § 3 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi). W uzasadnieniu projektu ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r., poz. 1247) wskazano, że obecnie nie ma uzasadnienia utrzymywanie monopolu operatora publicznego, tj. Poczty Polskiej S.A. na poświadczenie terminu nadania w placówce pocztowej pisma procesowego, gdy wymaga tego zachowanie terminu. Wymagania, jakim zgodnie z Prawem pocztowym musi sprostać operator świadczący powszechne usługi pocztowe, uznać trzeba za gwarancje rzetelności poświadczenia terminu nadania pisma procesowego. Podkreślono, że nie ma także podstaw do różnicowania zasad doręczania pism stronom i uczestnikom postępowania przez organy procesowe (art. 131 § 1 k.p.k.) i zasad wysyłania pism przez stronę za pośrednictwem operatora pocztowego, gdy wiąże się to z zachowaniem terminu (druk Sejmu RP VII kadencji nr 870). Przychylając się do tej argumentacji, w postanowieniu z dnia 17 marca 2016 r., V CZ 7/16 Sąd Najwyższy uznał, że różnicowanie regulacji normującej tę samą kwestię w odniesieniu do różnych postępowań ocenić należy jako nieuzasadnione i niepożądane z uwagi na zasadę zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasadę równości wobec prawa (art. 32 ust. 1 Konstytucji RP).

Z powyższego wynika, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ujawniły się poważne rozbieżności na tle wykładni art. 165 § 2 k.p.c. Pomimo jednoznacznego brzmienia tego przepisu może powstać wątpliwość, czy - z uwagi na niespójne rozwiązania przyjęte przez ustawodawcę w poszczególnych procedurach sądowych w odniesieniu do trybu doręczania korespondencji sądowej uczestnikom postępowania oraz pism procesowych adresowanych do sądu - umożliwia on

stronom dokonywanie czynności procesowych bez szczególnego utrudnienia, a w rezultacie zapewnia im realny udział w postępowaniu sądowym w rozumieniu zagwarantowanego każdemu uczestnikowi procesu cywilnego prawa do sądu (art. 6 ust. 1 Konwencji z dnia 4 listopada 1950 r. o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie, Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm. oraz art. 45 ust. 1 ustawy zasadniczej), z którego wyprowadzana jest zasada sprawiedliwości proceduralnej (prawa do rzetelnej procedury), polegająca na prawie do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymaganiami sprawiedliwości i jawności w zakresie wszystkich czynności sądowych (por. w tym zakresie uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasady prawnej z dnia 25 kwietnia 2003 r., III CZP 8/03, OSNC 2004 nr 1, poz. 1). W tym aspekcie wątpliwości może budzić sytuacja, w której strona postępowania cywilnego otrzymuje za pośrednictwem operatora pocztowego (niebędącego operatorem wyznaczonym) pismo sądowe, od doręczenia którego biegnie termin do dokonania przez nią czynności procesowej, dla zachowania którego to terminu konieczne jest posłużenie się przez stronę usługą świadczoną przez innego operatora, posiadającego status operatora wyznaczonego, chociaż takiego podmiotu nie wskazano jej w pouczeniu o sposobie dokonania czynności procesowej. W takim wypadku art. 165 § 2 k.p.c. może stanowić swoistą „pułapkę” dla stron postępowania cywilnego nieposiadających wiedzy prawniczej i niekorzystających z pomocy zawodowego pełnomocnika, *de facto* nakładając na nie obowiązek orientowania się w odmiennościach trybów doręczania pism sądowych stronom postępowania cywilnego oraz doręczania pism procesowych adresowanych przez strony tego postępowania do sądu i wynikających z tego konsekwencjach.

Istotne wątpliwości mogą również rysować się na tle zgodności art. 165 § 2 k.p.c. z prawem unijnym. W myśl pkt 20 preambuły dyrektywy 97/67/WE, z powodów związanych z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym Państwa Członkowskie mają prawo do wyznaczania podmiotu lub podmiotów odpowiedzialnych, między innymi, za świadczenie usługi przesyłki poleconej stosowanej w procedurach sądowych lub administracyjnych zgodnie ze swoim ustawodawstwem krajowym. Realizację tego prawa stanowi art. 8 dyrektywy

97/67/WE w brzmieniu nadanym dyrektywą 2008/6/WE, zgodnie z którym postanowienia art. 7 (ustanawiające zakaz uprzywilejowywania jakichkolwiek operatorów pocztowych) nie naruszają prawa Państw Członkowskich, między innymi, do organizowania świadczenia usług przesyłek poleconych stosowanych w procedurach sądowych lub administracyjnych zgodnie z ich ustawodawstwem krajowym. Rozstrzygnięcia wymagałaby zatem kwestia, czy prawem tym objęte jest organizowanie świadczenia usług przesyłek zwykłych (nierejestrowanych), niejednokrotnie stosowanych przez strony (uczestników) postępowania sądowego zgodnie z polską procedurą cywilną. Wątpliwość ta dotyczy wykładni prawa unijnego, do dokonania której - zgodnie z art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2 ze zm.) - organem wyłącznie właściwym jest Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE - por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2010 r., III CZP 3/10, OSNC 2010 nr 11, poz. 155 oraz postanowienie składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 r., III PZP 1/15, OSNP 2016 nr 5, poz. 60). Ponieważ wskazana kwestia nie była dotychczas przedmiotem wypowiedzi TSUE, jej rozstrzygnięcie wymagałoby zwrócenia się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym.

Ze względu na niespójność przyjętych w systemie prawa procesowego rozwiązań w zakresie trybu doręczania pism sądowych i procesowych oraz związane z tym zastrzeżenia co do zgodności art. 165 § 2 k.p.c. z konstytucyjnym prawem do sądu i prawem unijnym, kwestia ta wymaga interwencji ustawodawcy. W ocenie Sądu Najwyższego w powiększonym składzie, mimo przedstawionych poważnych wątpliwości prawnych rysujących się na tle wykładni art. 165 § 2 k.p.c., ich rozstrzygnięcie nie jest jednak niezbędne dla rozpoznania sprawy na obecnym etapie postępowania, którego przedmiot stanowi w istocie ocena zasadności wniosku strony o przywrócenie terminu do dokonania spóźnionej czynności procesowej (wniesienia apelacji), a nie kwestia terminowości dokonania tej czynności, przesądzona negatywnie prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego w E. z dnia 31 marca 2015 r. W rezultacie chodzi tu o ocenę trafności zastosowania przez Sąd odwoławczy art. 373 w związku z art. 168 § 1 k.p.c., nie zaś art. 373 w związku z art. 165 § 2 k.p.c.

Niewątpliwie do zakresu wstępnej kontroli sądu drugiej instancji przewidzianej w art. 373 k.p.c. należy - podejmowana z urzędu - kontrola orzeczeń sądu pierwszej instancji wydanych w toku tzw. postępowania międzyinstancyjnego. Przyjmuje się, że chodzi tu zwłaszcza o orzeczenia dotyczące zasadności przywrócenia uchybionego terminu do wniesienia apelacji. Sąd Najwyższy prezentuje jednolite stanowisko, że kontrola zasadności przywrócenia tego terminu ogranicza się do sytuacji, w których - w okolicznościach sprawy - ma ona do tego pewną (oczywistą) podstawę faktyczną, niewymagającą głębszej analizy. Nie dotyczy ona zatem sytuacji, w których podłoże faktyczne jest skomplikowane, wymagające prowadzenia dowodów lub dokonywania pogłębionych ocen, także ocen prawnych. Istota tej kontroli wiąże się bowiem ze szczególnymi uprawnieniami sądu drugiej instancji, wkraczając w niezaskarżalne (a przez to niepodlegające uzasadnieniu) orzeczenie sądu pierwszej instancji, powołanego do rozpoznania wniosku o przywrócenie terminu (por. postanowienia z dnia 25 sierpnia 1999 r., III CKN 695/99, OSNC 2000 nr 3, poz. 51; z dnia 2 sierpnia 2006 r., I UZ 13/06, OSNP 2007 nr 15-16, poz. 238; z dnia 19 czerwca 2008 r., V CZ 36/08, LEX nr 577242; z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 146/12, LEX nr 1288652; z dnia 24 lipca 2013 r., III CZ 34/13, OSNC-ZD 2014 nr B, poz. 32).

W rozpoznawanej sprawie brak jest takiej oczywistej podstawy do podważenia stanowiska Sądu pierwszej instancji, a w konsekwencji za zasadny należy uznać podniesiony w zażaleniu zarzut naruszenia art. 373 w związku z art. 168 § 1 k.p.c. wskutek dokonania przez Sąd odwoławczy kontroli prawidłowości przywrócenia terminu w sytuacji, w której nie zachodziła pewna i oczywista podstawa do takiego rozstrzygnięcia. Brak tej podstawy wynika już tylko z poważnych wątpliwości prawnych wyłaniających się na tle art. 165 § 2 k.p.c., których wyrazem jest przedstawiona istotna rozbieżność w orzecznictwie Sądu Najwyższego i w świetle których argumentacja Sądu drugiej instancji nie może być uznana za oczywiście zasadną i niewątpliwie trafną. Należy mieć na uwadze, że skarżący wniósł apelację zgodnie z udzielonym mu przez Sąd pierwszej instancji pouczeniem o sposobie dokonania tej czynności procesowej. Nadając bieg apelacji Sąd ten dał wyraz swojemu przeświadczeniu o prawidłowości udzielonego pouczenia i wniesieniu apelacji w terminie. Dopiero prawomocne postanowienie

Sądu drugiej instancji odrzucające apelację przesądziło o uznaniu tej czynności za spóźnioną. W orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane jest stanowisko, że dokonanie przez stronę czynności procesowej zgodnie z pouczeniem udzielonym przy doręczeniu orzeczenia, jako działanie podjęte w zaufaniu do sądu, może stanowić okoliczność wyłączającą winę w uchybieniu terminu do dokonania tej czynności (por. postanowienia z dnia 17 grudnia 2009 r., IV CZ 86/09, LEX nr 558672 oraz z dnia 5 lutego 2013 r., II UK 290/12, LEX nr 1618827). Nie jest przy tym pozbawiona znaczenia okoliczność, że przy doręczaniu przesyłek strona pozwana - jako jednostka organizacyjna sądownictwa powszechnego - zobowiązana była do korzystania z usług operatora pocztowego niebędącego operatorem wyznaczonym. W tej sytuacji mogła ona pozostawać w przekonaniu o niemożności dokonania czynności procesowej za pomocą innego operatora. Wszystkie te okoliczności uzasadniały przyjęcie braku winy strony pozwanej w nieterminowym dokonaniu czynności procesowej i usprawiedliwienie jej uchybienia.

Należy mieć na uwadze, że w myśl pkt 24 preambuły dyrektywy 2008/6/WE, „ważne jest, aby użytkownicy byli w pełni informowani o świadczonych usługach powszechnych (...). Państwa członkowskie powinny zapewnić pełne informowanie użytkowników o cechach i dostępności poszczególnych świadczonych usług. Państwa członkowskie powinny zapewnić dostępność wszelkich takich informacji”. W aktualnym stanie prawnym z obowiązku tego wypływa powinność zawarcia w pouczeniu, udzielonym stronie działającej bez profesjonalnego pełnomocnika, nie tylko informacji o treści art. 165 § 2 k.p.c., ale również wskazania podmiotu pełniącego w danym momencie obowiązki operatora wyznaczonego w rozumieniu Prawa pocztowego.

Z tych względów Sąd Najwyższy w powiększonym składzie orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁶ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.